SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2238

av Jytte Guteland (S)

Skärpt miljökontroll och införande av partikelantalsmätning vid fordonsbesiktning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skyndsamt införa nationella krav på partikelantalsmätning av dieselbilar vid kontrollbesiktning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Transportstyrelsen i uppdrag att skärpa gränsvärdena och modernisera metoderna för miljökontroll i besiktningsföreskrifterna, så att Sverige inte har lägre krav än jämförbara EU-länder, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka kontrollen av och möjligheterna till ingripande mot fordon med skadad eller manipulerad avgasrening och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Luftföroreningar är ett av vår tids allvarligaste miljö- och hälsoproblem. Enligt beräkningar från Naturvårdsverket och IVL Svenska Miljöinstitutet orsakar luftföroreningar omkring 6 700 förtida dödsfall i Sverige varje år, varav cirka 1 400 direkt kan härledas till trafiken. Samhällskostnaderna för den dåliga luften uppgår till tiotals miljarder kronor årligen.

Inom trafiksäkerhetsarbetet har Sverige framgångsrikt arbetat efter en nollvision för att minska antalet döda och allvarligt skadade i trafikolyckor. Men faktum är att betydligt fler människor mister livet i förtid på grund av trafikens luftföroreningar än i akuta trafikolyckor. De allra minsta partiklarna, såsom PM2,5, tar sig djupt ner i lungorna och vidare ut i blodomloppet, vilket ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar, stroke, diabetes, demens och flera cancerformer. Särskilt utsatta är barn – vars lungor fortfarande utvecklas – samt gravida, äldre och personer med kroniska luftvägssjukdomar. Smutsig luft är därmed också en fråga om miljörättvisa, eftersom enskilda individer inte kan välja bort den luft som omger deras bostäder, skolor och förskolor.

Trots att den tekniska utvecklingen har lett till renare motorer har partiklarna från moderna dieselbilar blivit mindre och därmed mer hälsoskadliga. Samtidigt bygger den svenska kontrollbesiktningen på mätmetoder som är omkring 30 år gamla, främst så kallad opacitetsmätning och avläsning av fordonets omborddiagnossystem (OBD).

Konsekvensen av detta är alarmerande. I Sverige underkänns i dag endast omkring 0,05 procent av de kontrollerade dieselbilarna på grund av höga partikelutsläpp. Fordonsbesiktningsbranschen har under flera år påtalat att Sverige tillhör de länder i EU som har lägst miljökrav vid fordonsbesiktning. Låga krav och föråldrade mätmetoder innebär att tiotusentals fordon med trasiga partikelfilter eller medvetet manipulerad avgasrening passerar besiktningen utan anmärkning, trots att de släpper ut mångdubbelt fler farliga partiklar än tillåtet.

EU-kommissionen har rekommenderat medlemsstaterna att införa partikelantalsmätning vid kontrollbesiktning, och en revidering av EU:s besiktningspaket pågår. Flera europeiska länder – däribland Tyskland, Nederländerna och Belgien – har redan valt att gå före och infört partikelmätning i sina nationella besiktningsprogram. Erfarenheterna därifrån visar att metoden effektivt fångar upp det fåtal skadade och manipulerade fordon som står för en oproportionerligt stor andel av de hälsoskadliga utsläppen.

I riksdagen har frågan lyfts upprepade gånger i interpellationsdebatter under riksmötena 2024/25 och 2025/26, där behovet av skärpta besiktningsföreskrifter och partikelmätning tydligt har belysts. Regeringen har dock valt att avvakta en färdigförhandlad och genomförd EU-lagstiftning innan partikelmätning införs i Sverige, vilket riskerar att dröja till slutet av 2020-talet. Även Transportstyrelsens förslag till

uppdaterade besiktningsföreskrifter har saknat de skarpa krav på partikelräkning som branschen efterfrågar och som redan visat sig fungera i praktiken genom frivilliga tester.

Att invänta långsamma EU-processer när det gäller lokala luftföroreningar som skadar människor i Sverige här och nu är inte försvarbart. En skärpt kontroll drabbar inte bilägare med väl fungerande fordon, utan fungerar tvärtom som en viktig konsumentupplysning som hjälper bilägare att upptäcka dolda fel i avgasreningen och sätter stopp för olaglig manipulation.

Sverige har en lång tradition av att vara ett föregångsland på miljö- och folkhälsoområdet. När tekniken för partikelantalsmätning finns tillgänglig och besiktningsbranschen står redo att genomföra kontrollerna bör regeringen agera skyndsamt. Genom att införa nationella krav på partikelmätning, uppdatera gränsvärdena i Transportstyrelsens föreskrifter och skärpa åtgärderna mot manipulerad avgasrening kan vi rädda liv, förbättra luftkvaliteten i våra städer och skydda folkhälsan.

Jytte Guteland (S)